Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки

KSE Kyiv School of Economics

Бюджетний барометр – липень 2024

Що вийшло?

1. У липні надходження до загального фонду держбюджету становили **118,2 млрд грн, що на 3,6% більше, ніж було передбачено в розписі.**[1] Перевиконання відбулося за рахунок як податкових, так і неподаткових надходжень. Загалом до загального і спеціального фонду держбюджету надійшло **169 млрд грн**, що **на 29,8% нижче, ніж минулого місяця**.
2. Наприкінці місяця посли країн ЄС схвалили виділення Україні траншу у розмірі 4,2 млрд євро в рамках програми Ukraine Facility. Кошти надійдуть протягом третього кварталу 2024 року.
3. Україна домовилась про реструктуризацію зовнішнього боргу з Комітетом власників єврооблігацій, уникнувши дефолту. Це дозволить заощадити 11,4 млрд дол. США на обслуговуванні боргу протягом наступних трьох років та 22,75 млрд дол. США - до 2033 року.

Що не вийшло?

1. У липні не вдалося виконати план надходжень за деякими податками, зокрема, "імпортного" і внутрішнього ПДВ та ввізного і вивізного мит (незважаючи на девальвацію гривні).

Що далі?

- Уряд схвалив і подав до Парламенту законопроєкти про збільшення видатків держбюджету за окремими програмами на понад 500 млрд грн (зміни до Держбюджету-2024) задля фінансового забезпечення сектору безпеки і оборони та для їх покриття - найбільше в сучасній історії збільшення податків і зборів (зміни до Податкового кодексу).
- Продовжується робота над впровадженням Національної стратегії доходів: зменшено граничну чисельність працівників органів ДПС та збільшено розмір їхньої оплати праці (очікується, що це дозволить залучити в систему кваліфікованих працівників).
- До держбюджету надійде фінансова допомога від США, яка на поточний рік очікується в обсязі 7,85 млрд дол. США. Кошти надійдуть через проєкт "Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні" (PEACE in Ukraine). 5 серпня до бюджету вже надійшов перший транш у розмірі 3,9 млрд дол. США.

Ключові ризики:

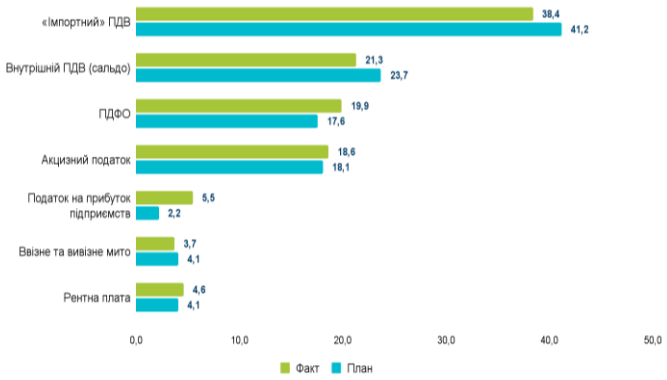
- Значне недофінансування видатків у випадку неухвалення (або надто пізнього ухвалення) змін до законодавства про підвищення податків у короткостроковій перспективі (*високий ризик*).
- Значні пошкодження енергетичної інфраструктури можуть негативно вплинути на ділову активність і відповідно призвести до нижчих податкових надходжень *(високий ризик)*.

Деталі:

(1) Дохідну частину бюджету було перевиконано на 3,6%: надходження податків, зборів та обов'язкових платежів до загального фонду державного бюджету становили 118,2 млрд грн. При цьому за основними податковими надходженнями планували зібрати 111 млрд грн (за загальним фондом), а фактично надійшло 112 млрд грн (+0,9%) (рис. 1). Податкові доходи, окрім рентної плати за користування надрами, у липні 2024 виросли на 35,9% порівняно з липнем минулого року. Надходження від рентної плати знизилися на 25% за аналогічний період.

План доходів липня Державній податковій службі вдалося перевиконати на 6,7% за рахунок, зокрема, податку на прибуток підприємств та ПДФО. Проте, незважаючи на зростання суми митних зборів (порівняно з липнем минулого року), Державна митна служба дещо недовиконала планові надходження (-5,7%) через нижчий імпорт товарів, які ввезені автотранспортом.

Рис. 1. Надходження за основними податками до загального фонду державного бюджету у липні 2024 року, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Сукупні надходження до загального фонду державного бюджету від податку на прибуток підприємств у липні становили 5,5 млрд грн, що на 150% більше запланованого (у липні 2023 року надходження від цього податку становили 3,2 млрд грн). Основними факторами перевиконання, ймовірно, є часткова детінізація грального бізнесу (зокрема, відшкодування до бюджету одним з операторів азартних ігор податку на прибуток підприємств та ПДФО сумарно на 1,07 млрд грн), а також збільшення сплати податків іншими організаціями (наприклад, групою "Метінвест").

Надходження ПДФО до загального фонду бюджету порівняно з минулим місяцем виросли (у липні 2024 року вони становили 19,9 млрд грн, що вище за червневі надходження на 1,9 млрд грн) та перевищили планові показники на 13,1%. Зростання надходжень може бути пов'язане із закінченням терміну сплати ПДФО в рамках щорічної декларацийної кампанії особами, в яких виникає такий обов'язок. Також важливе продовження роботи в напрямку детінізації, зокрема й на ринку праці. Наприклад, за результатами проведення фактичних перевірок ФОПів встановлено близько 250 фактів порушення норм трудового законодавства і використання незадекларованої праці.

Акциз у доходах загального фонду становив 18,6 млрд грн, що на 2,8% більше запланованого. У липні найвищі надходження до держбюджету були від внутрішнього акцизу: на тютюн та

[1] Усі планові показники у бюджетному барометрі враховано згідно з розписом Держбюджету-2024 станом на 1 серпня 2024 року

тютюнові вироби (7 млрд грн), пальне (1,1 млрд грн) та лікеро-горілчану продукцію (0,7 млрд грн). Перевищення планових показників також може бути пов'язане з вищим обмінним курсом, який використовувався для розрахунку митної вартості імпортованих підакцизних товарів.

Чисті доходи від внутрішнього ПДВ у липні становили 21,3 млрд грн – на 10,1% менше від плану. Це, ймовірно, зумовлено більш оптимістичними очікуваннями при складанні помісячного розпису доходів, а також вищим за середньомісячний рівень (11,7 млрд грн у І півріччі 2024 року) відшкодуванням ПДВ – 13,5 млрд грн. Всього було зібрано 34,8 млрд грн внутрішнього ПДВ. При цьому надходження імпортного ПДВ у сумі 38,4 млрд грн були нижчими за планові показники на 6,8% через нижчі обсяги імпорту.

У липні до бюджету надійшло 3,7 млрд грн ввізного та вивізного мита (у липні 2023 року – 2,4 млрд грн), що відповідає минуломісячним надходженням, але нижче запланованого показника на липень на 9,8%.

Від рентної плати за користування надрами до загального фонду держбюджету надійшло 4,6 млрд грн, що на 12,2% вище від плану. Подальше зниження фактичної ціни реалізації природного газу (з 14,4 тис. грн за 1 тис. м^3 у листопаді 2023 року, коли було ухвалено бюджет, до 12,6 тис. грн у червні 2024 року), може бути пов'язане зі зниженням обсягу реалізації природного газу, оскільки влітку попит на нього нижчий.

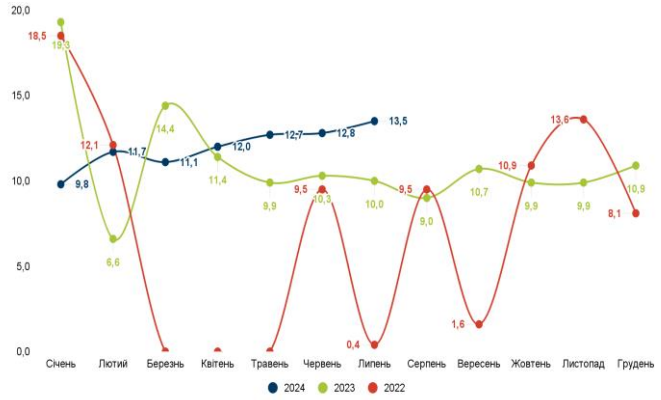
(2) У липні касові видатки загального фонду держбюджету були виконані на рівні 264,3 млрд грн, що на 1,3% менше від запланованого (згідно з розписом планувалося 267,7 млрд грн), що свідчить про підвищення рівня фінансування видатків. Фактичний показник видатків залишився на середньорічному рівні. При цьому щомісяця 2024 року (окрім січня) фактичні видатки загального фонду бюджету вищі, ніж у відповідному місяці 2023 року: у липні 2023 року було профінансовано видатки в обсязі 231,8 млрд грн.

(3) У липні дефіцит загального фонду державного бюджету планувався в розмірі **153,9 млрд грн**. Фактичну суму дефіциту загального фонду державного бюджету Міністерство фінансів у оперативній інформації не оприлюднило. За нашими приблизними оцінками (припускаємо, що у липні були надані та повернуті усі передбачені планом суми кредитів із загального фонду державного бюджету, а це 0,7 млрд грн та 0,5 млрд грн відповідно), його розмір може становити 145,4 млрд грн, що в 1,1 рази менше планового показника. Менший за плановий дефіцит можна пояснити частковим недофінансуванням видатків загального фонду державного бюджету (на 1,6%) і дещо вищими від запланованих надходженнями податкових платежів, що адмініструються податковою службою, – на 6,7% від плану.

(4) В результаті четвертого успішного перегляду програми МВФ "Механізм розширеного фінансування" (Extended Fund Facility) у липні до державного бюджету надійшло **89,5 млрд грн (2,2 млрд дол. США)**. Загалом за сім місяців 2024 року до державного бюджету надійшло 633,1 млрд грн (16,0 млрд дол. США в еквіваленті) зовнішньої допомоги: 14,0 млрд дол. США (в еквіваленті 594,0 млрд грн) зовнішніх позик і трохи більше 1 млрд дол. США (39,1 млрд грн) грантів.

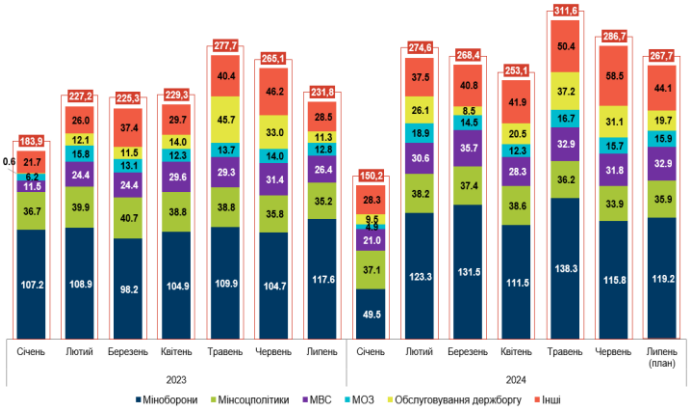
(5) Окрім зовнішнього фінансування, у липні Мінфін залучив **36,8 млрд грн** від розміщення ОВДП, з яких **11,5 млрд грн** (**280,4 млн дол. США)** або **31,3%** від загального обсягу залучених ОВДП – облігації номіновані в іноземній валюті. Загалом залучених за сім місяців 2024 року в результаті розміщення ОВДП коштів вистачило для здійснення платежів з погашення ОВДП – залучено **279,2 млрд грн** тоді як на погашення витрачено **198,1 млрд грн**. Однак сукупні витрати на погашення і обслуговування внутрішнього державного боргу на **30,8 млрд грн** перевищували суму залучених ОВДП.

Рис. 2. Бюджетне відшкодування ПДВ у 2022–2024 роках, млрд грн

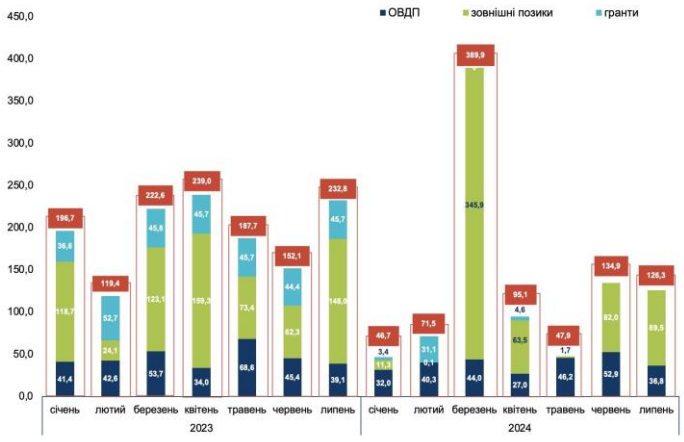
Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 3. Фактичний розподіл видатків держбюджету у січні-липні 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

Рис. 4. Фінансування бюджету у січні–липні 2023-2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

(6) Всього у липні на погашення та обслуговування боргу витрачено 31,5 млрд грн, з яких **81,9%** або **25,8** млрд грн

витрачено на погашення та обслуговування внутрішнього боргу. Загалом у липні 2024 року із зовнішніх та внутрішніх джерел надійшло на **94,8 млрд грн** більше позикових коштів, ніж витрачено на погашення та обслуговування державного боргу**.**

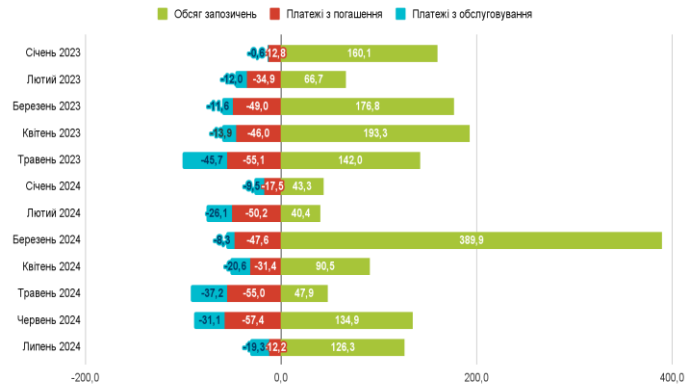
(7) У липні 2024 року до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 38,6 млрд грн, основними джерелами яких були:

- 22,2 млрд грн ПДФО,
- 7,1 млрд грн єдиного податку,
- 2,4 млрд грн акцизного податку.

У повному обсязі були профінансовані базова і додаткова дотації. Освітня субвенція за січень-липень 2024 року була перерахована в обсязі 99,6% від плану.

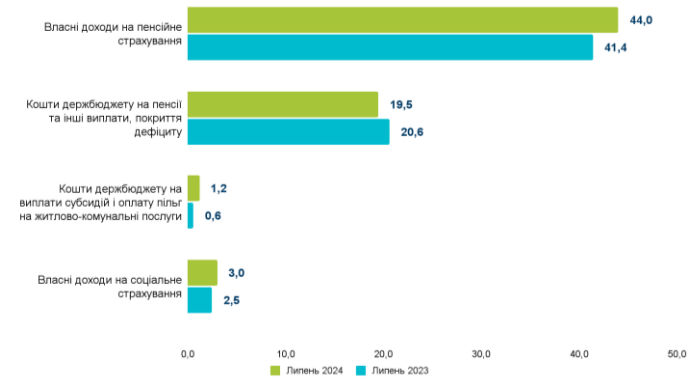
(8) Сукупні надходження від **ЄСВ** у липні 2024 року становили **45,5 млрд грн**, що на 6,1 млрд грн або 15,5% більше, ніж у липні 2023 року (рис. 8-9). Збільшення надходжень від ЄСВ зумовлене підвищенням заробітних плат. Основними причинами цього є дефіцит працівників на ринку праці, що змушує роботодавців підвищувати заробітні плати для залучення та утримання необхідних кадрів, а також підвищення мінімальної заробітної плати до 8000 грн з 1 квітня 2024 року.

Рис. 5. Обсяг запозичень, погашення та обслуговування державного боргу України у січні–липні 2023-2024 років, млрд грн

Джерело: Міністерство фінансів України

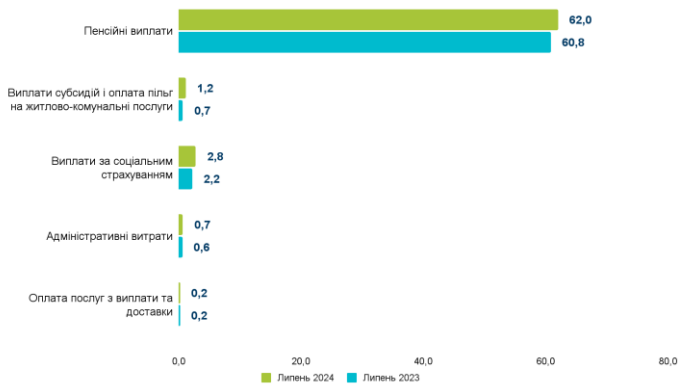
Рис. 6. Структура доходів Пенсійного фонду України у липні 2023-2024 років, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України

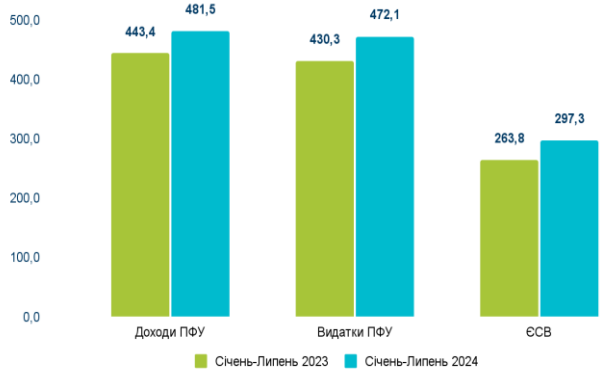
(9) Доходи **Пенсійного фонду** у липні 2024 року виросли на 2,6 млрд грн або на 4,0% порівняно з аналогічним періодом минулого року, досягнувши **67,7 млрд грн** (рис. 6). Це зростання стало можливим завдяки збільшенню власних надходжень ПФУ на 3,1 млрд грн або на 7% у порівнянні з відповідним періодом минулого року. Основною причиною цього стало зростання доходів від ЄСВ, які були розподілені до ПФУ для фінансування пенсій та виплат із соціального страхування. Загальні **видатки ПФУ** становили **66,9 млрд грн**, що на 2,3 млрд грн або на 3,6% більше порівняно з минулим роком (рис. 7). Це зростання пояснюється збільшенням видатків на пенсійні виплати внаслідок проведених цього року індексації та перерахунку пенсій.

Рис. 7. Структура видатків Пенсійного фонду України у липні 2023-2024 років, млрд грн

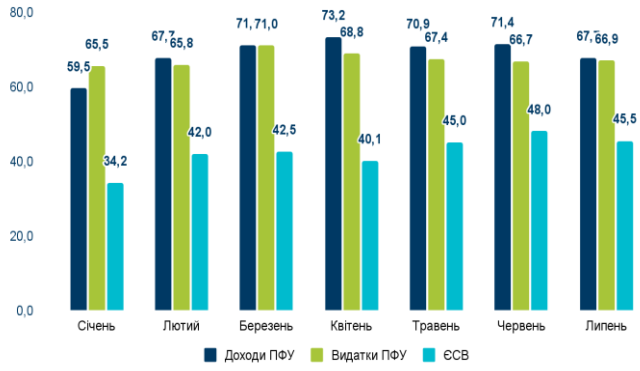
Джерело: Пенсійний фонд України

Рис. 8. Доходи та видатки Пенсійного фонду, сукупні надходження від ЄСВ за січень-липень 2023–2024 років, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Рис. 9. Помісячна динаміка доходів та видатків Пенсійного фонду, сукупних надходжень від ЄСВ у січні-липні 2024 року, млрд грн

Джерело: Пенсійний фонд України, Міністерство фінансів України

Таблиця 1. План та факт виконання державного бюджету (за загальним фондом) у січні-липні 2024 року, млрд грн

Показник	Січень		Лютий		Березень		Квітень		Травень		Червень		Липень		Всього	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
Доходи, в т.ч.	***92,4***	***116,0***	***140,9***	***188,6***	***149,8***	***164,3***	***118,6***	***154,6***	***139,6***	***151,8***	***104,3***	***138,0***	***114,1***	***118,2***	***859,7***	***1 031,5***
ПДФО	*13,3*	*13,0*	14,8	15,9	15,3	16,0	16,4	16,8	16,6	17,5	17,6	18,0	17,6	19,9	111,6	117,1
Податок на прибуток	*2,3*	*2,0*	49,0	66,8	46,6	60,1	2,3	3,2	36,9	42,1	2,2	5,5	2,2	5,5	141,5	185,2
Рентна плата за користування надрами	*3,9*	*3,5*	5,0	3,7	3,9	2,2	4,3	5,3	5,2	5,4	4,3	3,4	4,1	4,6	30,7	28,1
Акцизний податок	*9,7*	*12,2*	11,8	12,6	14,0	14,5	15,3	17,3	16,4	17,2	17,2	17,3	18,1	18,6	102,5	109,7
«Внутрішній» ПДВ (сальдо)	*27,2*	*35,1*	17,7	15,3	21,8	18,5	21,1	23,2	21,7	20,2	21,8	19,6	23,7	21,3	155,0	153,2
«Імпортний» ПДВ	*29,7*	*37,0*	35,3	32,0	40,5	40,1	34,5	39,3	34,1	38,6	37,3	37,1	41,2	38,4	252,6	262,5
Ввізне і вивізне мито	*3,1*	*4,6*	3,7	3,3	4,1	4,3	3,5	4,0	3,7	3,9	3,7	3,7	4,1	3,7	25,9	27,5
Видатки	***223,1***	***150,2***	***298,8***	***274,6***	***265,5***	***268,4***	***273,3***	***253,1***	***341,1***	***311,6***	***332,6***	***286,7***	***267,7***	***264,3***	***2 002,1***	***1 808,9***
Дефіцит (-) / профіцит (+)*	***-130,4***	***-33,3***	***-156,8***	***-85,6***	***-113,3***	***-103,8***	***-149,0***	***-97,0***	***-200,0***	***-157,9***	***-202,2***	***-148,4***	***-153,9***	***-145,4****	***-1 105,6***	***-771,4***
Джерела фінансування дефіциту																
Чисті запозичення	**106,5**	**25,8**	**126,9**	**-9,8**	**129,5**	**342,3**	**60,0**	**59,1**	**64,4**	**-7,1**	**83,0**	**77,5**	**136,2**	**114,1**	**706,5**	**601,9**
Запозичення	*125,0*	*43,3*	*179,8*	*40,4*	*183,2*	*389,9*	96,3	90,5	123,5	47,9	142,5	134,9	156,3	126,3	1006,6	873,2
Погашення	*-18,5*	*-17,5*	*-52,9*	*-50,2*	*-53,7*	*-47,6*	-36,3	-31,4	-59,1	-55,0	-59,5	-57,4	-20,1	-12,2	-300,1	-271,3

* розмір дефіциту не дорівнює арифметичній різниці між доходами та видатками, оскільки на розмір дефіциту додатково впливає обсяг надання кредитів з державного бюджету, та їх повернення
**розрахунок Центру
Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

Таблиця 2. Основні показники фінансування державного бюджету, млрд грн

Показники	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень
Всього надійшло млрд грн, у тому числі:	43,3	40,4	389,9	90,5	47,9	134,9	126,3
у % до плану (за весь період)	*34,6*	*25,8*	*212,8*	*94,0*	*38,8*	*94,7*	*80,8*
Від розміщення ОВДП, млрд грн, у тому числі:	32,0	40,3	44,0	27,0	46,2	52,9	36,8
у гривнях, млрд грн	*12,7*	*20,6*	*33,0*	*25,2*	*41,3*	*36,7*	*25,3*
у іноземній валюті у перерахунку в млрд грн (млн дол. США+ млн Євро)	*₴ 19,3 ($250+€235)*	*₴ 19,7 ($218,4+€274,8)*	*₴ 11,0 ($281,1)*	*₴ 1,8 (€42,3)*	*4,9 (€113,6)*	*16,2 ($400,0)*	*11,5 ($280,4)*
Із зовнішніх джерел, млрд грн	11,3	0,1	345,9	63,5	1,7	82,0	89,5
Платежі з погашення державного боргу, млрд грн	17,5	50,2	47,6	31,4	55,0	57,4	12,2
у % до плану за весь період	*94,6*	*94,9*	*88,6*	*86,5*	*93,1*	*96,5*	*60,7*
Платежі з обслуговування, млрд грн	9,5	26,1	8,3	20,6	37,2	31,1	19,3
у % до плану за весь період	*90,5*	*97,8*	*66,9*	*127,2*	*82,3*	*78,3*	*98,0*

Джерело: Міністерство фінансів України, розрахунки Центру

Таблиця 3. Зовнішні джерела залучення фінансових ресурсів* за січень-липень 2024 року

Джерела	Обсяг, млрд грн (млн дол. США, млн євро, млн кан. дол.)
Позика ЄС в рамках реалізації механізму перехідного фінансування в рамках Ukraine Facility (Bridge Financing)	₴335,4 (€7890)
Кошти від Уряду Канади	₴57,6 (CA$2000)
Позика МБРР на підтримку політики розвитку та відновлення	₴54,9 ($1400)
Надходження коштів МВФ	₴124,1 ($3080)
Позика МБРР у межах фінансування проекту «Інвестиції у соціальний захист задля підвищення охоплення, стійкості та ефективності» (INSPIRE)»	₴11,3 ($297,0)
Позика МБРР в рамках фінансування «Екстреного проекту надання інклюзивної підтримки для відновлення сільського господарства України (ARISE)»	₴8,9 ($229,4)
Позика МБРР в рамках проекту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України»	₴0,8 ($20,0)
Позика МБРР у рамках проекту «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя»	₴0,1 (€3,0)
Позика МБРР в рамках проекту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей»	₴0,1 (€3,0)

*за винятком грантів
Джерело: Міністерство фінансів України

* * *

Автори:
Юлія Маркуц, Ліна Задорожня, Тарас Маршалок, Інна Студеннікова, Дмитро Андрієнко, Тетяна Лутай
Центр аналізу публічних фінансів та публічного управління при Київській школі економіки